

2004

ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
MUSEUM OF BYZANTINE CULTURE

Η ΕΚΔΟΣΗ ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ:
THE CALENDAR WAS PUBLISHED WITH THE KIND SUPPORT OF:

ARXITEX S.A. **HELEXPO**

COPYRIGHT 2003
ISBN: 960-86447-4-7

Η Μ Ε Ρ Ο Λ Ο Γ Ι Ο
Υ Φ Α Σ Μ Α Τ Α Κ Α Ι Ε Ν Δ Υ Μ Α Τ Α
Α Π Ο Τ Ι Σ Σ Υ Λ Λ Ο Γ Ε Σ Τ Ο Υ Μ Ο Υ Σ Ε Ι Ο Υ Β Υ Ζ Α Ν Τ Ι Ν Ο Υ Π Ο Λ Ι Τ Ι Σ Μ Ο Υ

2004

C A L E N D A R
T E X T I L E S A N D C L O T H I N G
I N T H E C O L L E C T I O N S O F T H E M U S E U M O F B Y Z A N T I N E C U L T U R E

ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΦΙΛΩΝ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Το ετήσιο επιτραπέζιο ημερολόγιο που εκδίδει το Σωματείο των Φίλων του Μουσείου, με την ευγενική συνδρομή φιλότεχνων χορηγών, αποσκοπεί κυρίως στην οικονομική ενίσχυση των σκοπών του Μουσείου. ταυτόχρονα όμως προσφέρει την ευκαιρία να κοινοποιηθούν ευρέως έργα από τις συλλογές του.

Από την πλευρά μας θεωρήσαμε πιο ενδιαφέρον και χρήσιμο το αρχαιολογικό υλικό του Μουσείου, που παρουσιάζεται κάθε χρόνο μέσα από τις σελίδες του ημερολογίου, να μην περιορίζεται απλώς στην αισθητική απόλαυση του αναγνώστη, αλλά εντασσόμενο σε μια θεματική ενότητα να του προσφέρει, με ένα σύντομο αλλά περιεκτικό εισαγωγικό κείμενο, έγκυρη πληροφόρηση για έναν διαφορετικό κάθε φορά τομέα της τέχνης και του πολιτισμού του Βυζαντίου.

Εφέτος επιλέξαμε να παρουσιάσουμε υφάσματα και ενδύματα από τις συλλογές του Μουσείου γιατί, από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας, είναι αδιαμφισβήτητη η σημασία του ενδύματος ως στοιχείου δηλωτικού κοινωνικής τάξης ή αξιώματος και διακριτικού εθνικής προέλευσης ή φύλου. Παρουσιάζοντας λοιπόν υφάσματα και ενδύματα από τον 4ο έως τον 18ο αι. και με τη βοήθεια του εξαιρετικά διαφωτιστικού κειμένου του αρχαιολόγου του Μουσείου κ. Αναστάσιου Αντωνάρα, ελπίζουμε να εξοικειώσουμε τον αναγνώστη αλλά και τον επισκέπτη του Μουσείου με τη χρήση, την ύλη και τις τεχνικές κατασκευής τους, καθώς και με τους ιδιαίτερους συμβολισμούς ορισμένων από αυτά, όπως τα εκκλησιαστικά ενδύματα.

Δρ. Αναστασία Τούρτα

Διευθύντρια του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού

The main purpose of the annual desk-diary published by the Friends of the Museum of Byzantine Culture, with the kind support of art-loving sponsors, is to provide financial backing for the aims of the Museum. It also offers an opportunity to introduce the works in the Museum's collections to a wider public.

For our part, we think it more interesting and more useful to present the Museum's archaeological material in these pages not simply as an aesthetic pleasure, but as part of a thematic whole, which, together with a brief but comprehensive introductory essay, offers authoritative information each year about a different area of the art and the culture of Byzantium.

Our chosen theme this year is textiles and clothing from the Museum's collections, because clothing has always been an unmistakable marker of social status, ethnic origin, and sexual identity, from antiquity to the present day. So, by presenting textiles and clothing from the fourth to the eighteenth century, accompanied by a very enlightening introduction by Mr Anastasios Antonaras, an archaeologist on the Museum staff, we hope to acquaint readers – and also visitors to the Museum – with their purpose, materials, and manufacturing techniques, as also with the special symbolism of some of these items, such as the ecclesiastical vestments.

Dr Anastasia Tourta
Director of the Museum of Byzantine Culture

Το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού και οι "Φίλοι" του, συνεχίζοντας την παράδοση να παρουσιάζουν όψεις του βυζαντινού πολιτισμού στα ετήσια ημερολόγια τους, για το 2004 επέλεξαν ως θέμα τα υφάσματα και ενδύματα από τις συλλογές του Μουσείου.

Πρόκειται για ένα είδος, το οποίο καταστρέφεται εύκολα, γι' αυτό ο,τι έχει σωθεί είναι κυρίως ιερατικά άμφια, καλύμματα ιερών σκευών και άλλα διακοσμητικά πέπλα που διατηρήθηκαν στα μοναστήρια των Βαλκανίων και τα θησαυροφυλάκια της Δύσης. Τα πολυτελή αυτά υφάσματα είναι εργόχειρα με καλλιτεχνική αρτιότητα που οι συνθετικές αρετές των παραστάσεων και η αρμονία των χρωμάτων τα κατατάσσει δίπλα στη ζωγραφική. Εξάλλου από καθαρά θρησκευτική οπτική, όπως εύστοχα έχει παρατηρηθεί, τα έργα αυτά καθιστούν ορατή την αόρατη χάρη της ιερατείας που λαμβάνει ο ιερέας με τη χειροτονία και δίνουν λαμπρότητα στις τελετές της Εκκλησίας.

Στις σελίδες του ημερολογίου δε θα θαυμάσετε μόνο τον γνωστό παλαιολόγιο επιτάφιο της Θεσσαλονίκης, αλλά ένα ιδιαίτερα σημαντικό σύνολο χρυσοκέντητων εκκλησιαστικών αμφίων και πέπλων από ανώνυμους και σε ορισμένες περιπτώσεις επώνυμους χρυσοκεντητές, κυριολεκτικά "ζωγράφους της βελόνας".

Ωστόσο το ημερολόγιο του 2004, δεν παρουσιάζει μόνο εκκλησιαστικά άμφια και πέπλα από τη συλλογή του Μουσείου, αλλά και σπάνια δείγματα από κοσμικά υφάσματα, όπως χρυσές δαντέλες από τον 4ο αι. μ.Χ., δύο χιτώνες που προέρχονται από την Αίγυπτο, ένα μικρό τμήμα χρυσομέταξου βαρύτιμου ενδύματος.

Το Δ.Σ. των "Φίλων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού" με την ευκαιρία της έκδοσης του ημερολογίου του 2004 εύχεται στα μέλη του και τους συμπολίτες το νέο έτος να χαρίσει υγεία και χαρές.

Νίκος Νικονάνος
Καθηγητής Βυζαντινής Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης
Πρόεδρος των "Φίλων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού"

Continuing the tradition of presenting aspects of Byzantine culture in their annual desk-diary, the Museum of Byzantine Culture and the Friends of the Museum have chosen textiles and clothing in the Museum's collections as the theme for 2004.

As these are commodities that are easily destroyed, it is mainly priestly vestments that have survived, along with veils for sacred vessels and other decorative coverings preserved in Balkan monasteries and the treasuries of the West. These costly textiles are hand-made and hand-embroidered with consummate artistry, and their superbly composed representations and chromatic harmony place them on a par with painting. It has also been noted that, from a purely religious point of view, these works make visible the unseen grace, which the priest receives with his ordination, and give added lustre to the ceremonies of the Church.

In the pages of this desk-diary you can admire not only the well-known Palaiologan epitaphios from Thessaloniki, but an important assemblage of gold-embroidered ecclesiastical vestments and coverings made by anonymous and in some cases known craftsmen who were genuine 'artists of the needle'.

However, the 2004 desk-diary does not present only ecclesiastical vestments and coverings from the Museum's collection, but also rare examples of secular textiles, including gold lace of the fourth century AD, two tunics from Egypt, and a small piece of a valuable gold-embroidered silk garment.

The Executive Committee of the Friends of the Museum of Byzantine Culture wishes its members and fellow citizens health and happiness in 2004.

Nikos Nikonanos
Professor of Byzantine Archaeology and History of Art
President of the Friends of the Museum of Byzantine Culture

Η υφαντική, η τέχνη δηλαδή της διαπλοκής των νημάτων και της κατασκευής υφασμάτων, αποτελεί μία από τις αρχαιότερες τεχνικές που εφηύρε ο άνθρωπος ήδη από τα προϊστορικά χρόνια. Στην αρχή, απλώς συμπλήρωνε την ελλειμματική του φύση, που αποστερώντας τον από το φυσικό του τρίχωμα, κατέστησε τη διαβίωσή του σε περιοχές με ψυχρό κλίμα σχεδόν απαγορευτική. Πολύ γρήγορα όμως τα υφάσματα και τα ρούχα άρχισαν να καλύπτουν την ανθρώπινη ανάγκη για διάκριση από το πλήθος, προβολής του Εγώ και διάκρισής του από τους Άλλους, με χαρακτηριστικά χρώματα ή σχέδια που υφαίνονταν σ' αυτά. Τα ενδύματα διαμορφώνουν την εξωτερική όψη του ανθρώπου, του δίνουν μορφή και υπόσταση και καθορίζουν τη θέση του στο κοινωνικό σύνολο στα μάτια των άλλων μελών της κοινωνικής του ομάδας. Από τα πιο αρχαία χρόνια μέχρι την σχεδόν απόλυτη ισοπέδωση της παγκοσμιοποίησης του 21ου αι., η ένδυση αποτέλεσε τον πιο έντονο και διαχρονικά σταθερό τρόπο οπτικής διάκρισης του φύλου, του κοινωνικού στρώματος, του επαγγέλματος ή του λειτουργήματος και της εθνικής ή τοπικής προέλευσης του ανθρώπου που τα φορούσε.

Οι πρώτες ύλες για την παραγωγή υφασμάτων παρέμειναν οι ίδιες για χιλιετίες, άλλες φυτικής και άλλες ζωικής προέλευσης, κυρίαρχες το λινάρι και το μαλλί, αργότερα το βαμβάκι και το, εξωτικό στο Μεσογειακό χώρο, μετάξι. Μόνο στον 20ο αι. η τεχνολογική εξέλιξη επέτρεψε τη δημιουργία συνθετικών ινών κατάλληλων για ύφανση που με τη σειρά τους προκάλεσαν πραγματική επανάσταση στη μορφή, την υφή και την τιμή των ενδυμάτων.

Τα αρχαιότερα παραδείγματα της συλλογής υφασμάτων του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού χρονολογούνται στον 4ο αιώνα μ.Χ. και αποτελούν ένα σύνολο πάρα πολύ σπάνιων χρυσών δαντελών, πασματερί και κοφτών καθώς και άλλων χρυσοκέντητων και χρυσοϋφαντων καταλοίπων υφασμάτων. Τα υφάσματα αυτά

συνιστούν αδιάμφευστη μαρτυρία ότι ήδη στην εποχή αυτή είχαν πλήρως εξελιχθεί τεχνικές κέντησης, και κατασκευής δαντελών για τις οποίες θεωρείτο, και εν πολλοίς ακόμη πιστεύεται, ότι εμφανίστηκαν στη δεύτερη μεταχριστιανική χιλιετία ή στον ύστερο Μεσαίωνα.

Η υφαντική της παλαιοχριστιανικής περιόδου (4ος-6ος αι.) αντιπροσωπεύεται στη μόνιμη έκθεση από δύο χιτώνες, που προέρχονται από την Αίγυπτο τη μόνη χώρα όπου διασώθηκαν σε τέτοιο βαθμό και έκταση οργανικά κατάλοιπα του παρελθόντος της. Οι χιτώνες αυτοί αποτελούσαν το πιο διαδεδομένο ένδυμα στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου κατά την Ύστερη Αρχαιότητα και κατασκευάζονταν από λινάρι και μαλλί. Τα ενδύματα μέχρι την παλαιοχριστιανική εποχή (4ος-6ος αι.) ήταν άραφα, δηλαδή τα υφάσματα χρησιμοποιούνταν όπως έβγαιναν από τον αργαλειό και προσαρμόζονταν στα σώματα των ανθρώπων με τη βοήθεια μετάλλινων στοιχείων όπως περόνες, πόρπες και υφασμάτινες ζώνες, ενώ η έννοια της κοπτικής και ραπτικής αποτελεί επινόηση που γνώρισε ευρύτερη διάδοση στο μεσογειακό χώρο μετά τον 7ο αι., πιθανώς κατά το Μεσαίωνα.

Οι χιτώνες είναι φτιαγμένοι από ένα μονοκόμματο σταυροειδές κομμάτι υφάσματος, του οποίου οι κεραίες αποτελούν τα μανίκια του ενδύματος. Είναι συνήθως λινοί υπόλευκοι, λόγω της δυσκολίας που παρουσιάζει το υλικό αυτό να βαφεί, διακοσμούνταν όμως πλούσια με ένθετα πολύχρωμα μάλλινα μέρη. Ο διάκοσμος αυτός αναπτυσσόταν γύρω από το άνοιγμα του λαιμού, κατά μήκος του σώματος με δύο κάθετες ταινίες που τρέχουν δεξιά και αριστερά από το άνοιγμα του λαιμού και που μπορεί να εκτείνονται ως τον ποδόγυρο ή να σταματούν ψηλότερα στο ύψος του στήθους ή της μέσης απολήγοντας σε φύλλα, ελλείψεις ή μικρά μετάλλια. Σε πλουσιότερα ενδύματα εμφανίζονται και κυκλικά ή τετράγωνα κοσμήματα, στους ώμους και στο ύψος των γλουτών, ή των γονάτων μπροστά και πίσω, που μερικές φορές συνοδεύονται από ταινίες διακόσμου σε σχήμα κεφα-

λαίου γάμα, κυρίως όταν δεν περιτρέχει τον ποδόγυρο άλλη συνεχής διακοσμητική ταινία. Τέλος, τα μανίκια σχεδόν πάντοτε έχουν διάκοσμο στις μανσέτες ή και λίγο ψηλότερα ακριβώς κάτω από τον αγκώνα. Τα διακοσμητικά αυτά στοιχεία, αρχικά τουλάχιστον, πρέπει να εφαρμόστηκαν σε μια λογική προστασίας των πολυτελών και ευπαθών ενδυμάτων και για το λόγο αυτό τοποθετούνταν σε σημεία που υφίστανται τις μεγαλύτερες τάσεις και τριβές.

Τα μάλλινα διακοσμητικά στοιχεία των ενδυμάτων, που άλλοτε ήσαν ραμμένα πάνω στο ύφασμα και άλλοτε ήσαν ενυφασμένα σε αυτό, απεικόνιζαν, με έντονα χρώματα, διάφορα θέματα, απλούστερα γεωμετρικά ή και πιο πολύπλοκες συνθέσεις. Οι συνθέσεις συνήθως ήταν παρμένες από τη φύση και την καθημερινή ζωή, όπως παραστάσεις ζώων και πτηνών, παραποτάμιων τοπίων, έφιππων κυνηγών και γερακάρηδων. Συχνά κοσμούσαν και με παραστάσεις χορευτών και χορευτριών μεμονωμένων ή σε ομάδες. Ακόμη, στα διακοσμητικά θέματα περιλαμβάνονται παραστάσεις ειδωλολατρικών θεοτήτων και βιβλικών προσώπων και σκηνών. Η επιλογή απεικόνισης θρησκευτικών θεμάτων προφανώς θα είχε χαρακτηριστή προστατευτικό-αποτροπαϊκό για τον κύριο του ενδύματος.

Οι ενδυματολογικές συνήθειες των διαφόρων επαρχιών της Βυζαντινής αυτοκρατορίας φαίνεται ότι παρέμειναν πιστές στις πατρογονικές επιλογές και δεν διαφοροποιήθηκαν, μέχρι τουλάχιστον την μεταβυζαντινή εποχή. Στο συμπέρασμα αυτό οδηγούν οι παραστάσεις καθημερινών ανθρώπων και ευγενών σε βυζαντινές τοιχογραφίες, ψηφιδωτά και εικονογραφημένα χειρόγραφα. Το γεγονός ωστόσο που διαφοροποίησε σοβαρά την ενδυμασία, τουλάχιστον των ευγενών και των πλουσίων, είναι η παραγωγή μεταξιού από τους βυζαντινούς.

Παρότι η βυζαντινή αυτοκρατορία αποτελούσε επί αιώνες το μόνο κράτος της Μεσογείου στο οποίο παραγόταν μεταξωτά υφάσματα, ελάχιστα είναι τα έργα που έχουν διασωθεί εντός των αλλοτινών της συνόρων. Τα περισσότερα σωζόμε-

να σήμερα δείγματα βυζαντινών μεταξωτών υφασμάτων βρίσκονται σε καθεδρικούς ναούς της Δύσης όπου κατέληξαν ως δώρα δυτικών ηγεμόνων ή ως προϊόντα λαφυραγωγώησης της Ανατολής.

Το μετάξι αποτελούσε ευρέως την πρώτη ύλη τόσο για τα ενδύματα των αυλικών και των διάφορων αξιωματούχων, εκκλησιαστικών και λαϊκών, όσο και για διάφορα πολύτιμα καλύμματα οικιακής και εκκλησιαστικής χρήσης. Επρόκειτο για ένα είδος πολυτελείας του οποίου η εμπορική αξία συγκρινόταν μόνο με αυτή του χρυσού. Τα χρυσομέταξα υφάσματα, υφασμένα ή κεντημένα με χρυσά υφάδια ή κλωστές, αντίστοιχα, αποτελούσαν είδος σπάνιο και πολυτιμότεο στα βυζαντινά χρόνια. Πρόκειται για τεχνική διακόσμησης υφασμάτων ανατολικής προέλευσης, τα λεγόμενα *απταλικά*, όπως αποκαλύπτει και η ονομασία τους που τη διασώζει ο ρωμαίος ιστορικός Πλίνιος (1ος αι. π.Χ.- 1ος αι. μ.Χ). Τα προϊόντα αυτά ήταν γνωστά στους Έλληνες ήδη από την κλασική και ελληνιστική αρχαιότητα. Τα χρυσομέταξα υφάσματα και ιδίως τα πορφυρά, κατά τη βυζαντινή περίοδο, εκτός από την αυτοκρατορική οικογένεια και το περιβάλλον της ελάχιστοι άλλοι πολίτες δικαιούνταν να τα χρησιμοποιούν και η διακίνησή τους ελεγχόταν αυστηρά. Ακόμη, τα προϊόντα των αυτοκρατορικών εργαστηρίων μεταξουργίας, αποτελούσαν σημαντικό στοιχείο της διπλωματίας των αυτοκρατόρων και προσφέρονταν σε ξένους ηγεμόνες είτε ως αυτοκρατορικά δώρα είτε ως φόρος.

Στις συλλογές του Μουσείου περιλαμβάνεται και ένα από αυτά τα ελάχιστα σωζόμενα βυζαντινά χρυσομέταξα υφάσματα, μικρό τμήμα ενός βαρύτιμου ενδύματος του 11^{ου} αι. Κοσμείται με σειρές εφραπτόμενων μεταλλίων που γεμίζονται με πτηνά τοποθετημένα εντός τους. Το θέμα εμφανίζεται να κοσμεί ενδύματα ισχυρών προσωπικοτήτων σε παραστάσεις από χειρόγραφα αλλά και τοιχογραφίες ναών του βυζαντινού κόσμου. Μεγάλος αριθμός των σωζόμενων υφασμάτων της εποχής είναι πράγματι κοσμημένα με σειρές μεταλλίων, που κατά περίπτωση

γεμίζονται από πιτηνά, γεράκια και αετούς, γρύπες και λιοντάρια. Η ιδεολογική σημαντική του διακόσμου είναι προφανής καθώς όλα τα παραπάνω ισχυρά ζώα δημιουργούν νοηματικές αναφορές και συνδέσεις με την έννοια της Αρχής, της κοσμικής εξουσίας και την εκπόρευσή της από τον φέροντα τα εν λόγω ενδύματα.

Ένας άλλος χώρος, στον οποίον αφειδώς γινόταν χρήση των πολύτιμων και κατά περιόδους δυσεύρετων χρυσομέταξων υφασμάτων, είναι αυτός της εκκλησίας-λατρείας. Τα λειτουργικά υφάσματα και τα ιερά άμφια αποτελούν ομάδες που αντιπροσωπεύονται στις συλλογή του Μουσείου από αρκετά, μεταβυζαντινά κυρίως, αντικείμενα. Ένα βασικό χαρακτηριστικό των κειμηλίων αυτών αποτελεί το γεγονός ότι παρέμειναν σχεδόν अपαράλλακτα στο χρόνο λόγω του βαθύτερου συμβολισμού που το κάθε ένα στοιχείο τους είχε προσλάβει ήδη από τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους.

Μοναδικό και σημαντικότερο έργο της χρυσοκεντητικής της υστεροβυζαντινής περιόδου (γύρω στο 1300) αποτελεί ο χρυσοκέντητος μεταξωτός *επιτάφιος* του Μουσείου. Πρόκειται για ένα ορθογώνιο παραλληλόγραμμο ύφασμα που χρησιμοποιείται στην ορθόδοξη εκκλησία για λειτουργικούς σκοπούς. Οι παραστάσεις του έχουν σχεδιαστεί από ένα μεγάλο καλλιτέχνη και έχουν εκτελεστεί υποδειγματικά από εργαστήριο μεγάλου αστικού κέντρου, όπως η Θεσσαλονίκη

Ο Επιτάφιος ορίζεται περιμετρικά από ταινία με σειρά από εφαιπόμενα μετάλλια που εγγράφουν εναλλάξ γραμμή ζίγκ-ζακ και ισοσκελή σταυρό. Το κεντρικό τμήμα του χωρίζεται σε τρία άνισα πεδία. Στο μεσαίο, που είναι πλαύτερο, παριστάνεται ο Χριστός ξαπλωμένος πάνω σε σεντόνι, πλαισιωμένος από Αγγέλους, Τροχούς, Σεραφείμ και Χερουβείμ. Στις γωνίες της παράστασης απεικονίζονται τα σύμβολα των Ευαγγελιστών (Λέων, Μόσχος, Άγγελος και Αετός). Στα πλάγια πεδία παριστάνεται η Κοινωνία των Αποστόλων-Θεία Μετάδοση και Μετάληψη

Οι επιτάφιοι χρησιμοποιούνται στην ακολουθία της Μεγάλης Παρασκευής.

Προέρχονται από τον μεγάλο *αέρα*, το λειτουργικό ύφασμα που χρησιμοποιούνταν κατά τον 13ο-15ο αιώνα για να καλύπτει το άγιο Ποτήριο και το δίσκο ταυτόχρονα κατά την προετοιμασία των Τιμίων Δώρων. Ο *αέρας* συνήθως κοσμούσαν στο μέσο με το Χριστό-αμνό πλαισιωμένο από ουράνιες δυνάμεις, καθώς και με παραστάσεις Μετάδοσης και Μετάληψης. Μετεξέλιξη του θέματος αυτού αποτελεί η παράσταση του Επιτάφιου Θρήνου, με τον νεκρό Χριστό πλαισιωμένο από τα πρόσωπα του Θρήνου, η οποία κοσμεί τους μεταβυζαντινούς (15ος-18ος αι. μ.Χ.) επιτάφιους. Ο επιτάφιος της Θεσσαλονίκης αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της μετάβασης από τους μεγάλους *αέρες* στους επιταφίους καθώς στο κεντρικό του πεδίο φιλοξενεί την παράσταση του νεκρού Χριστού πλαισιωμένου όμως με τις ουράνιες δυνάμεις και στα πλάγια τη Μετάδοση και Μετάληψη.

Την κατηγορία των μεταβυζαντινών επιταφίων αντιπροσωπεύει ένα άλλο κειμήλιο του Μουσείου, έργο του ιερομόναχου Συμεών που χρονολογείται στο 1647 και απεικονίζει τον Επιτάφιο Θρήνο. Ο Χριστός είναι ξαπλωμένος μετά την Αποκαθήλωση νεκρός, η Παναγία κρατά σπογγικά το κεφάλι του στην αγκαλιά της ενώ γύρω οδύρονται γυναίκες, μαθητές και άγγελοι. Την κεντρική παράσταση πλαισιώνει πλούσιο φυτικό θέμα και στις γωνίες παριστάνονται σε μετάλλια τα σύμβολα των Ευαγγελιστών.

Ως προς τα αρχιερατικά άμφια το Μουσείο διαθέτει ένα *σάκκο*, εξαιρετικό δείγμα κεντητικής του 18ου αι., έργο του διάσημου σχεδιαστή και ιεροδιακόνου Χριστόφορου Ζεφάρ που κατασκευάστηκε για τον επίσκοπο Μελενίκου Ιωαννίκιο (1745-53). Οι *σάκκοι* αντικατέστησαν τα πολυσταύρια φελόνια που φορούσαν στους αρχαιότερους χρόνους οι αρχιερείς και συμβόλιζαν την πορφύρα που φόρεσαν στον Κύριο κατά τον Εμπαιγμό Του.

Τα βαρύτιμο αυτό άμφιο είναι κατασκευασμένο από χρυσοϋφαντο και αργυροϋφαντο μεταξωτό ύφασμα που δημιουργεί ανάγλυφα φυτικά μοτίβα. Ο χρυσο-

κέντητος διάκοσμος της μιας πλευράς συνίσταται σε δύο πλούσια διακοσμημένα πλαίσια μέσα στα οποία απεικονίζεται ο Ευαγγελισμός και ο ένθρονος Χριστός, αντίστοιχα. Σ' ολόκληρη την επιφάνεια απλώνεται άμπελος που τα κλαδιά της απολήγουν σε ωσειδή μετάλλια μέσα στα οποία απεικονίζονται οι απόστολοι.

Στην πίσω όψη απλώνεται η παράσταση της ρίζας Ιεσσαί. Πρόκειται για παράσταση της προφητείας του Ησαΐα που προείπε ότι από τους απογόνους του Ιεσσαί θα γεννηθεί ο Δαβίδ και από τους απογόνους αυτού ο Χριστός. Ο Ιεσσαί εμφανίζεται ξαπλωμένος στη βάση του σάκκου, ενώ από αυτόν ξεφυτρώνει άμπελος τα κλαδιά της οποίας καταλήγουν στις μορφές των προφητών και προπατόρων του Χριστού. Ψηλά, μέσα σε πλούσια διακοσμημένο πλαίσιο, απεικονίζεται η Θεοτόκος καθισμένη σε θρόνο να κρατά τον μικρό Χριστό στην αγκαλιά της. Στην κορυφή έχει κεντηθεί χρυσός δικέφαλος αετός που κρατά τα σύμβολα εξουσίας, σκήπτρο και σπαθί. Στο μέσο του αετού υπάρχει ένθετο ωσειδές μετάλλιο από πολύχρωμο σμάλτο που απεικονίζει την Αγία Τριάδα.

Ο σάκκος συνοδεύεται από το επιγονάτιό του που στο κέντρο του έχει μετάλλιο με την Αγία Τριάδα σε σμάλτο ένθετο μέσα σε σχηματοποιημένο μοτίβο που πιθανώς αποδίδει τη ρομφαία. Το *επιγονάτιο*, το ρομβοειδές δηλαδή ύφασμα που κρεμιέται από τη μέση του επισκόπου, θεωρείται ότι συμβολίζει τη ρομφαία του Κυρίου και την νίκη του επί του θανάτου ή, πιθανότερα, το *λεντίο*, δηλαδή το ύφασμα που ζώστηκε ο Κύριος όταν έπλυνε τα πόδια των μαθητών Του.

Σε επιγονάτια του Μουσείου ανάμεσα σε πλούσιο φυτικό χρυσοκέντητο διάκοσμο απεικονίζονται διάφορα θέματα, όπως ο Χριστός Μέγας Αρχιερέυς, η Μεταμόρφωση του Κυρίου, ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου.

Η συλλογή υφασμάτων του Μουσείου διαθέτει και αρκετά *επιμανίκια*. Είναι οι ανεξάρτητες υφασμάτινες μανσέτες που αποτελούν απαραίτητο εξάρτημα-τιμήμα των αμφίων. Εμφανίζονται γύρω στο 11ο αι. και προέκυψαν αρχικά για πρακτι-

κούς λόγους, δηλαδή για να μην λερώνουν τα μανίκια τους στο βάπτισμα οι αρχιερείς. Σταδιακά επεκτάθηκε η χρήση τους σε όλους του βαθμούς ιερωσύνης και τους αποδόθηκε η συμβολική σημασία των χειροπεδών του Κυρίου. Στα μεταβυζαντινά, χρυσοκέντητα μεταξωτά παραδείγματα του Μουσείου, όπως άλλωστε συνηθιζόταν, απεικονίζεται σε κεντρικό μετάλλιο ο Ευαγγελισμός, στο ένα επιμανίκιο ο αρχάγγελος Γαβριήλ και στο άλλο η Παναγία, ενώ την υπόλοιπη επιφάνεια καλύπτουν ανθισμένοι βλαστοί κρίνων

Δωρεά της εταιρείας Carrefour Μαρινόπουλος Α.Ε. είναι ένα σπάνιο επιμανίκιο, κατασκευασμένο για τον επίσκοπο Θεσσαλονίκης Γεράσιμο τον Κρήτα (1788-1810), στο οποίο απεικονίζεται ο ιεράρχης μπροστά στην τειχιωμένη Θεσσαλονίκη να ευλογείται από τον άγιο Δημήτριο.

Το *επιτραχήλιο*, προέρχεται από το οράριο των διακόνων. Πρόκειται για μακρύ ταινιωτό άμφιο, το οποίο φορά ο ιερέας την ώρα που ιερουργεί και έχει υψηλή συμβολική σημασία. Συμβολίζει το φραγγέλιο με το οποίο μαστιγώθηκε ο Χριστός και κατ' επέκταση το ζυγό του Χριστού κάτω από τον οποίο βρίσκεται ο ιερέας. Συμβολίζει ακόμη, την θεία Χάρη που από τον ουρανό κατέρχεται στον ιερέα. Στο Μουσείο εκτίθεται ένα αργυροϋφαντο επιτραχήλιο, μακροχρόνιο δάνειο από το Μουσείο Μπενάκη, διακοσμημένο με πλούσιο ανθικό διάκοσμο και αργυροκέντητους σταυρούς.

Μεταξύ των αντικειμένων που έχουν δωριθεί στο Μουσείο συγκαταλέγεται και ένα χρυσοκέντητο επιτραχήλιο, δωρεά του Γεράσιμου Κοντογούρη Κοσμεύεται στην πλάτη με στηθαίο Χριστό και μπροστά με τον Ευαγγελισμό και ζεύγη αγίων πατέρων. Ήταν αφιέρωμα του Θεοδώρου Τούτθου και της συζύγου του Μαρούλας, το 1569, που αργότερα, το 1613, αφιερώθηκε στη μητρόπολη Σωζοπόλεως.

Το *σιχάριο* αποτελεί το βασικό ένδυμα, κοινό και για τους τρεις βαθμούς της

ιερωσύνης, που προέρχεται από τον χιτώνα και είναι ένα από τα αρχαιότερα λειτουργικά άμφια. Συνήθως είναι λευκό ή γενικά ανοιχτόχρωμο και συμβολίζει το φως του Θεού και το καθαρό και αμόλυντο της ιερατικής τάξης. Μεταξύ των μεταβυζαντινών αμφίων που παρουσιάζονται στο Μουσείο συγκαταλέγεται και ένα μεταξωτό στιχάριο. Είναι κατασκευασμένο από αργυροῦφαντο μεταξωτό ύφασμα που κοσμεύεται από λευκές, μπλε και κόκκινες ρίγες και έχει ενυφασμένο αργυροῦφαντο φυτικό διάκοσμο.

Μόνο κατά τις τελευταίες δεκαετίες, με την αναγνώριση και τη σχετική έξαρση των γυναικείων σπουδών ως αυτόνομου τομέα της ιστορικής και αρχαιολογικής έρευνας, άρχισαν να εξετάζονται βαθύτερα θέματα της υφαντουργίας και παραγωγής ενδυμάτων και να αποκτούν ενδιαφέρον για την επιστημονική έρευνα. Μέχρι πρόσφατα η δραστηριότητα αυτή, που αποτελούσε μια από τις πιο σημαντικές δραστηριότητες του μισού τουλάχιστον πληθυσμού, και αναφερόταν στο σύνολό του, αφορούσε την επιστήμη μόνο σχετικά με την εικονογραφία που τα διακοσμούσε και τις κοινωνικές ή θεολογικές της προεκτάσεις. Πολλά επιμέρους θέματα της τεχνολογίας παραγωγής και κόσμησης των υφασμάτων θεωρούνται γνωστά στην έρευνα εδώ και δεκαετίες. Ωστόσο είναι πολλά ακόμη τα σκοτεινά και δυσεπίλυτα θέματα που αφορούν στο χρόνο, στον τόπο γέννησης των διαφόρων τεχνικών και στην οργάνωση της παραγωγής τους. Η από κοινού έρευνα όμως επιστημόνων διαφόρων ειδικοτήτων, ιστορικών της τέχνης, αρχαιολόγων, κοινωνιολόγων, αρχαιομετρών και συντηρητηών επιτρέπει σήμερα διεπιστημονικές προσεγγίσεις που οδηγούν σε νέες ανακαλύψεις και σε αναθεωρήσεις παλαιότερων θεωριών και απόψεων. Η συλλογή υφασμάτων του Μουσείου, αν και αριθμητικά δεν είναι από τις μεγαλύτερες, επειδή καλύπτει μια τόσο μεγάλη χρονική περίοδο και ευρεία ποικιλία χρήσεων μπορεί να αποτελέσει έναν πλοηγό για μια διαχρονική περιήγηση σε βασικούς σταθμούς της ιστο-

ρία της ενδυμασίας, της υφαντικής και της χρυσοκεντητικής, τομέων που στη διαχρονική του πορεία ο Ελληνισμός ανέπτυξε και εξέλιξε στο μέγιστο βαθμό.

Αναστάσιος Αντωνάρας
Αρχαιολόγος
Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού

Weaving - the art of interlacing threads to make fabric - is one of the oldest techniques in the world, and was invented as early as the prehistoric period. At first, it simply made up for the human deficiency of lacking a natural coat of hair, which made it virtually impossible to live in a cold climate. Very soon, however, textiles and clothing began to serve the human need to stand out from the crowd, to assert the Self and distinguish it from Others with characteristic colours or interwoven designs. Clothes determine people's outward appearance, give them shape and standing, and define their status in the eyes of the other members of their social group. From earliest times until the near absolute levelling brought about by globalisation in the twenty-first century, clothing was the most obvious and perennially consistent way of visually signifying the sex, the social status, the occupation or function, and the ethnic or local origin of the wearer

The raw materials from which textiles were made remained the same for millennia, some of vegetal, others of animal origin, with linen and wool in first place, followed by cotton and - so exotic in the Mediterranean - silk. It was only in the twentieth century that technological advances made it possible to produce synthetic fibres suitable for weaving, which in their turn revolutionised the shape, the texture, and the price of clothes.

The oldest items in the Museum of Byzantine Culture's textile collection date to the fourth century AD and make up a group of very rare gold lace, *passementerie*, openwork embroidery, and other gold-embroidered and gold-woven remnants. These textiles offer irrefutable evidence that embroidery and lace-making techniques were already fully developed at this early date; though it has been suggested, and is still widely believed, that they did not appear until the second post-Christian millennium or the Late Middle Ages.

Weaving of the Early Christian period (4th–6th cc.) is represented in the permanent exhibition by two tunics from Egypt, the only country in which organic remains from its past survive to such a degree and extent. Such tunics were the most commonplace garb in the Levant in Late Antiquity and were made of linen and wool. Until the Early Christian period, clothes had no seams. a length of fabric was used just as it came off the loom and fitted to the body with the help of metal accessories, like pins and fibulae, and fabric belts. The practice of cutting and sewing became widespread in the Mediterranean after the seventh century, probably in the Middle Ages.

The tunics are made from a single cruciform piece of fabric, with the horizontal bar of the cross forming the sleeves. They were usually made of ecru, as linen was difficult to dye; but they were elaborately decorated with colourful woollen inserts. The decoration was placed around the neck opening and down the length of the body in two strips, which might go as far as the hem or stop higher up, at chest or waist level, terminating in leaves, ellipses, or little roundels. More costly garments would also have round or square ornaments at the shoulders and at hip or knee level, front and back, sometimes accompanied by decorative L-shaped bands, usually when there was no band of decoration around the hem. The sleeves, lastly, were almost always decorated at the cuffs or a little higher up, just below the elbow. Initially at least, these ornamental features must have been intended to protect expensive and delicate garments, which is why they were located at points of greatest strain and friction.

The woollen decorative features which were either sewn onto the fabric or woven into it - consisted in various brightly coloured motifs, simpler geometrical patterns, or more complex compositions. The compositions were usually taken from nature and everyday life and might include animals and birds, riverside

landscapes, hunters on horseback, or falconers. They were frequently decorated with dancers, either singly or in groups. The decorative motifs also included pagan deities and biblical figures and scenes. Religious motifs presumably served a protective and apotropaic purpose for the wearer

Sartorial habits in the various provinces of the Byzantine Empire seem to have held fast to ancestral preferences and remained unchanged at least until the Postbyzantine period. We can see this in representations of ordinary people and aristocrats in Byzantine wall-paintings, mosaics, and illuminated manuscripts. However, the one development that did have a considerable impact on clothing at least that of the aristocrats and the wealthy - was the production of silk by the Byzantines.

Although the Byzantine Empire was for centuries the only state in the Mediterranean in which silk textiles were produced, very few of these have survived within its former borders. Most of the surviving examples of Byzantine silk textiles are now in cathedrals in the West, where they arrived as gifts to Western rulers or as plunder from the East.

Silk was widely used as the raw material for the apparel of courtiers and various ecclesiastical and lay officials, as also for various costly coverings for domestic and ecclesiastical use. It was a luxury commodity, the commercial value of which was comparable only to that of gold. Gold-woven silk, inwoven or embroidered with gold thread, was a rare and very costly commodity in the Byzantine period. As the name preserved by the Roman historian Pliny (1st c. BC – 1st c. AD) suggests, these *Attaleian* textiles employed a decorative technique of oriental origin. They were known to the Greeks already in Classical and Hellenistic antiquity. Apart from the imperial family and its immediate entourage, very few other citizens were entitled to wear gold-woven silks, especially purple-

dyed, in the Byzantine period, and trade in them was strictly controlled. Furthermore, the products of the imperial silk factories were an important element of imperial diplomacy and were given to foreign rulers either as imperial gifts or as tribute.

The museum's collections include one of the rare extant examples of Byzantine gold-woven silk, a small piece of a very costly, 11th c. garment. It is decorated with rows of tangential roundels filled with birds, a motif which is seen on the attire of important figures in representations in manuscripts and in wall-paintings in Byzantine churches. In fact, a large number of the surviving textiles of the period are decorated with rows of roundels, filled variously with falcons, eagles, griffins, and lions. The ideological significance of the decoration is obvious, for all these powerful creatures create allusions to, and associations with, the concept of authority, of temporal power and its emanation from the wearer of the garments in question.

Another area in which the costly and sometimes scarce gold-woven silk textiles were unstintingly used was the ecclesiastical and devotional sphere. Liturgical cloths and vestments are categories represented by quite a number of, mainly Postbyzantine, items in the museum's collections. One fundamental characteristic of these treasures is the fact that they remained virtually unchanged over time, owing to the deeper symbolism attached to their each and every aspect from the earliest years of the Christian era.

A unique and very important example of Late Byzantine orphrey (c.1300) is the museum's gold-embroidered silk *epitaphios*, which is a rectangular piece of cloth used for liturgical purposes in the Orthodox Church. The representations were designed by a major artist and executed in an exemplary manner by a workshop in a large urban centre, such as Thessaloniki.

The *epitaphios* is bordered by a band of tangential roundels enclosing alternately a zigzag line and a Greek cross. The central part is divided into three unequal panels. In the middle panel, which is wider, is Christ lying on a shroud and accompanied by angels, wheels, seraphim, and cherubim. The corners are occupied by the symbols of the evangelists: lion, calf, angel, and eagle. The lateral panels show the Communion of the Apostles, with the apostles receiving the eucharistic elements from Christ, who offers bread in one panel, wine in the other.

The *epitaphios* is used in the Good Friday service. It evolved from the large *aer*, the liturgical veil which was used in the thirteenth to fifteenth centuries to cover the chalice and paten while the Holy Gifts were being prepared. The *aer* was usually decorated with a central *Amnos* panel featuring the dead Christ with heavenly powers, and the Communion of the Apostles. A further development of this theme was the Lamentation (*Threnos*), with the dead Christ accompanied by mourners, seen on Postbyzantine *epitaphioi* (15th–18th cc.) The Thessaloniki *epitaphios* is a characteristic example of the transition from the large *aeres* to the *epitaphioi*, since its central panel contains the representation of the dead Christ, but accompanied by heavenly powers, with the Communion of the Apostles in the side panels.

The category of Postbyzantine *epitaphioi* is also represented by another of the museum's treasures. The work of a priest-monk named Symeon, it dates to 1647 and depicts the Lamentation. After the Deposition, Christ lies dead, the Virgin tenderly holding his head on her lap, as women, disciples, and angels lament. The scene is bordered by an elaborate vegetal motif, with medallions in the corners containing the symbols of the evangelists.

As far as prelatival vestments are concerned, the museum has a *sakhos*, an outstanding example of eighteenth-century embroidery made by the famous

draughtsman and deacon Christoforos Zefar for Bishop Ioannikios of Melnik (1745–53). The *sakkos* replaced the *polystaurion* (a liturgical cape decorated with a design of crosses) worn by prelates in earlier times, and symbolised the purple robe which Pilate's soldiers put on Christ when they mocked him.

This priceless vestment is made of gold and silver silk brocade patterned with vegetal motifs. The gold-embroidered decoration on the front consists in two richly decorated borders enclosing the Annunciation and Christ Enthroned respectively. The entire surface is covered with a vine, the branches of which terminate in oval medallions containing representations of the apostles.

On the back is the Tree of Jesse, a visual representation of Isaiah's prophecy that from the descendants of Jesse would be born David and from David's descendants the Messiah. Jesse is shown lying at the bottom of the *sakkos*, with a vine growing out of him, its branches terminating in figures of the prophets and Christ's forebears. Higher up, in an elaborately decorated border, the Virgin sits on a throne with the infant Christ on her lap. At the top a two-headed eagle embroidered in gold holds the symbols of power, the sceptre and the sword. In the centre of the eagle is an inset oval medallion of colourful enamel depicting the Holy Trinity.

The *sakkos* is accompanied by its *epigonation* or gential, in the centre of which is a medallion of the Holy Trinity in enamel set within a stylised motif, which probably represents a broadsword. The *epigonation*, the lozenge-shaped piece of fabric which hangs from a bishop's waist, symbolises either the sword of Christ and his victory over death or, more probably, the cloth with which Christ washed the disciples' feet.

Various subjects are depicted on other *epigonatia* in the museum, including Christ the High Priest, the Transfiguration, and the Annunciation, amidst profuse gold-embroidered vegetal decoration.

The museum's collection of textiles also includes a number of *epimanikia*,

detachable liturgical cuffs, which are an indispensable vestment. They appeared in around the eleventh century, and initially served a practical purpose, keeping prelates' sleeves dry during baptismal ceremonies. Gradually their use extended to all ranks of the clergy and they were invested with the symbolic significance of the chains which bound Christ. On the Postbyzantine gold-embroidered silk examples in the museum, as was customary, the Annunciation is depicted in two central medallions, enclosing the archangel Gabriel on one cuff and the Virgin Mary on the other, the rest of the surface being covered by flowering lily shoots. *Carrefour Marmopoulos S.A* has donated a rare *epimanikion* to the museum, made for the Bishop of Thessaloniki Gerasimos the Cretan (1788–1810), on which the hierarch himself is depicted before the walls of Thessaloniki being blessed by St Demetrios.

The *epitrachelion* evolved out of the *orarion* or stole worn by deacons. It is a long strip of cloth worn by the officiating priest and has a highly symbolic significance. It symbolises the lash with which Christ was scourged and, by extension, the yoke or burden of the priestly office; and also the divine grace which flows down from heaven upon the priest. In the museum is displayed a silver-woven *epitrachelion* on extended loan from the Benaki Museum, adorned with elaborate floral decoration and silver-embroidered crosses.

The objects donated to the museum also include a gold-embroidered *epitrachelion*, the gift of Yerasimos Kondogouris. The back is adorned with a bust of Christ, the front with the Annunciation and pairs of Holy Fathers. It was originally a votive offering from Theodoros Toutthos and his wife Maroula in 1569, and later, in 1613, was donated to the diocese of Sozopolis.

The *sticharion*, or tunic, is the primary vestment of all three orders of the priesthood. Deriving from the tunic, it is one of the oldest liturgical vestments. Usually white, or of some pale colour, it symbolises the light of God and the spotless

purity of the priestly calling. The Postbyzantine vestments displayed in the museum include a silk *stcharion*. It is made of silver-woven silk fabric decorated with white, blue, and red stripes, and with silver vegetal decoration woven into the cloth.

It is only in recent decades, with the recognition and comparative rise of women's studies as an independent field of historical and archaeological research, that aspects of textile and clothing production have begun to be examined in greater depth and to be of some interest to scholarly research. Until recently, this activity, which was one of the major occupations of at least half the population and concerned the population as a whole, was of interest to scholars only in terms of its decorative iconography and its social or theological implications. Many individual aspects of the technology of producing and decorating textiles have been known to research for decades. Yet there still remain many obscure and unresolved questions relating to when and where the various techniques were invented and how their production was organised. However, joint research by scholars in various fields – art historians, archaeologists, sociologists, archaeometrists, conservators – now makes an interdisciplinary approach possible, leading to new discoveries and to the revision of earlier theories and opinions. Because it covers such a large span of time and such a wide variety of uses, the museum's collection of textiles, though not one of the largest, can serve as guide for a journey through major landmarks in the history of clothing, weaving, and gold-embroidery, sectors which Greeks down the ages have developed and evolved to the utmost.

Anastasios Antonaras
Archaeologist
Museum of Byzantine Culture

2004

Ιανουάριος / January

μήνας πρώτος εβδομάδα πρώτη α η 07 41 δ η 17 16 month first week first s r 07 41 s s 17 16

29

Δευτέρα / Monday

30

Τρίτη / Tuesday

31

Τετάρτη / Wednesday

1

Πέμπτη / Thursday

ΗΡΩΤΟΝΟΜΙΑ Περίοδη Ιησοῦ Χριστοῦ, Βασίλεια του Μεγάλου

2

Παρασκευή / Friday

3

Σάββατο / Saturday

4

Κυριακή / Sunday

Χρυσοκέντητος διάκοσμος ενδύματος, 4ος αι.
Gold-embroidered decoration of a garment, 4th c.

2004

Ιανουάριος / January

μήνας πρώτος εβδομάδα δεύτερη α η 07 41 δ η 17 19 month first week second s r 07 41 s s 17 19

5

Δευτέρα / Monday

6

Τρίτη / Tuesday

Τα Άγια Θεοφάνια

7

Τετάρτη / Wednesday

Ιωάννου του Προδρόμου

8

Πέμπτη / Thursday

9

Παρασκευή / Friday

10

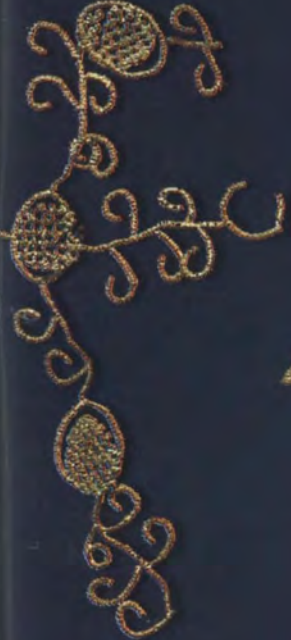
Σάββατο / Saturday

Γρηγορίου Νέου

11

Κυριακή / Sunday

Χρυσόκέντητος διάκοσμος ενδύματος, 4ος αι.
Gold-embroidered decoration of a garment, 4th c

2004

Ιανουάριος / January

μήνας πρώτος εβδομάδα τρίτη α η 07 41 δ η 17 20 month first week third s r 07 41 s s 17 20

12

Δευτέρα / Monday

13

Τρίτη / Tuesday

14

Τετάρτη / Wednesday

15

Πέμπτη / Thursday

16

Παρασκευή / Friday

17

Σάββατο / Saturday

Αγιονίου του Μαρτίνου

18

Κυριακή / Sunday

Αθανασίου και Κωνσταντίνου Πατριάρχων

Χρυσό έλασμα επιένδυσης ζώνης που αποδίδει την υφή υφάσματος. 4ος αι.
Gold belt-plate with a design imitating the texture of fabric. 4th c.

2004

Ιανουάριος / January

μήνας πρώτος · εβδομάδα τέταρτη · α η 07 39 · δ η 17 33 · month first · week fourth · s r 07 39 · s s 17 33

19

Δευτέρα / Monday

20

Τρίτη / Tuesday

Εσθέραιος Μεγάλ.

21

Τετάρτη / Wednesday

22

Πέμπτη / Thursday

Τιμθέου επιστολός, Αναστασίου Πέρου

23

Παρασκευή / Friday

24

Σάββατο / Saturday

Οσίας Ξένος

25

Κυριακή / Sunday

Γρηγορίου Θεολόγου

Παλαιοχριστιανικοί χιτώνες. Δάνειο από το Μουσείο Μπενάκη, 6ος-7ος αι.
Early Christian tunics. Loaned by the Benaki Museum, 6th-7th c.

2004

Ιανουάριος / January

μήνας δεύτερος εβδομάδα πέμπτη α η 07 35 δ η 17 41 month second week fifth s r 07 35 s s 17 41

26

Δευτέρα / Monday

27

Τρίτη / Tuesday

Ιωάννης του Χριστοφόρου

28

Τετάρτη / Wednesday

29

Πέμπτη / Thursday

30

Παρασκευή / Friday

Τον Τριών Ιεραρχών

31

Σάββατο / Saturday

1

Κυριακή / Sunday

Φεβρουάριος

February

Γερόνιος κ. Φαρμακίου (Αρχή Τριποδίου)

Διακοσμητικό σημείο ώμων, λεπτομέρεια λινού χιτώνα. Δάνειο από το Μουσείο Μπενάκη, βος αι.
Decorative shoulder panel, detail of a linen tunic. Loaned by the Benaki Museum, 6th c.

2004

Φεβρουάριος / February

μήνας δεύτερος εβδομάδα έκτη α η 07 29 δ η 17 49 month second week sixth s r 07 29 s s 17 49

2

Δευτέρα / Monday

ΥΠΑΠΑΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

3

Τρίτη / Tuesday

Συμεών Θεοδόξου

4

Τετάρτη / Wednesday

5

Πέμπτη / Thursday

6

Παρασκευή / Friday

7

Σάββατο / Saturday

8

Κυριακή / Sunday

Το Άσπυρ

Πολεμιστής και χορευτές. Λεπτομέρεια λινού χιτώνα. Δάνειο από το Μουσείο Μπενάκη, 6ος αι.
Warrior and dancers, detail of a linen tunic, loaned by the Benaki Museum, 6th c.

2004

Φεβρουάριος / February

μήνας δεύτερος · εβδομάδα έβδομη · α η 07.23 · δ η 17.56 · month second · week seventh · s r 07.23 · s s. 17.56

9

Δευτέρα / Monday _____

10

Τρίτη / Tuesday _____ Χαραλάμπος Γερομάτσος

11

Τετάρτη / Wednesday _____

12

Πέμπτη / Thursday _____

13

Παρασκευή / Friday _____

14

Σάββατο / Saturday _____

15

Κυριακή / Sunday _____ Της Απόκριας

Μάλλινος χιτόνας. Δάνειο από το Μουσείο Μπενάκη, 7ος αι.
Woollen tunic. Loaned by the Benaki Museum, 7th c.

2004

Φεβρουάριος / February

μήνας δεύτερος εβδομάδα όγδοη α η 07 15 δ η 18 04 month second week eighth s r 07 15 s s 18 04

16

Δευτέρα / Monday

17

Τρίτη / Tuesday

Θεόδωρου Τημόνος

18

Τετάρτη / Wednesday

19

Πέμπτη / Thursday

Φιλοθέης της Αθηναίας

20

Παρασκευή / Friday

21

Σάββατο / Saturday

22

Κυριακή / Sunday

Της Τυρινής

Διακοσμητικό μετάλλιο μάλλινου χιτώνα. Δάνειο από το Μουσείο Μπενάκη, 7ος αι.
Decorative roundel on a woollen tunic. Loaned by the Benaki Museum, 7th c.

2004

Φεβρουάριος / February

μήνας δεύτερος εβδομάδα ένατη α η 07-06 δ η 18-12 month and week ninth s r 07-06 s s 18-12

23

Δευτέρα / Monday

το Δούλο, Πολυκάρπου Τροπέ. ΚΑΘΑΡΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

24

Τρίτη / Tuesday

25

Τετάρτη / Wednesday

26

Πέμπτη / Thursday

27

Παρασκευή / Friday

Α ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

28

Σάββατο / Saturday

29

Κυριακή / Sunday

ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Μάλλινο διακοσμητικό επίρραμμα με παράσταση έφιππου κενηγού. Δάνειο από το Μουσείο Μπενάκη, έως 11.
Decorative woollen appliqué with a representation of a hunter on horseback. Loaned by the Benaki Museum, 6th c.

2004

Μάρτιος / *March*

μήνας τρίτος εβδομάδα δέκατη α η 06 57 δ η 18 19 month third week tenth s r 06 57 s s 18 19

1

Δευτέρα / Monday

2

Τρίτη / Tuesday

3

Τετάρτη / Wednesday

4

Πέμπτη / Thursday

5

Παρασκευή / Friday

Β' ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

6

Σάββατο / Saturday

7

Κυριακή / Sunday

Διακοσμητική ταινία. Λεπτομέρεια μάλλινο επιρράμματος με παράσταση έρμηνου κεντητού. Δίνεται από το Μουσείο Μιενάκι, 6ος α.
Decorative strip, detail of a woollen appliqué with a representation of a hunter on horseback. Loaned by the Benaki Museum, 6th c.

2004

Μάρτιος / *March*

μήνας τρίτος εβδομάδα ενδέκατη α.η 06.47 δ η 18 26 month third week eleventh s r 06 47 s s. 18 26

8

Δευτέρα / Monday

9

Τρίτη / Tuesday

10

Τετάρτη / Wednesday

11

Πέμπτη / Thursday

12

Παρασκευή / Friday

Γ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

13

Σάββατο / Saturday

14

Κυριακή / Sunday

Σταυροπροσκυθήσεως

Μάλλινο διακοσμητικό επίρραμμα με σταυροειδή διάκοσμο. Δάνειο από το Μουσείο Μπενάκη, 6ος αι.
Decorative woollen appliqué with cruciform ornament. Loaned by the Benaki Museum, 6th c.

2004

Μάρτιος / *March*

μήνας τρίτος εβδομάδα δωδέκατη α η 06 36 δ η 18 32 month third week twelveth s r 06 36 s s

15

Δευτέρα / Monday

16

Τρίτη / Tuesday

17

Τετάρτη / Wednesday

18

Πέμπτη / Thursday

19

Παρασκευή / Friday

Δ' ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

20

Σάββατο / Saturday

21

Κυριακή / Sunday

Μάλλινο διακοσμητικό επίρραμμα με γερακάρη. Δίνεται από το Μουσείο Μπενάκη, 6ος αι.
Decorative woollen appliqué with a falconer. Loaned by the Benaki Museum, 6th c.

2004

Μάρτιος / *March*

μήνας τρίτος εβδομάδα δέκατη τρίτη α η 06 25 δ η 18 39 month third week thirteenth s r 06 25 s s. 18 39

22

Δευτέρα / Monday

23

Τρίτη / Tuesday

24

Τετάρτη / Wednesday

25

Πέμπτη / Thursday

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

26

Παρασκευή / Friday

Ακόθιτος Ύμνος

27

Σάββατο / Saturday

28

Κυριακή / Sunday

Χρυσομέταξο υφαντό με παράσταση πτηνών, 11ος αι.
Gold-woven silk fabric with birds, 11th c.

2004

Μάρτιος / *March*

μήνας τέταρτος · εβδομάδα δεκάτη τέταρτη · α.η. 06.15 · δ.η. 18.46 · month fourth · week fourteenth · σ.ι. 06.15 · σ.σ. 18.46

29

Δευτέρα / Monday

30

Τρίτη / Tuesday

31

Τετάρτη / Wednesday

1

Πέμπτη / Thursday

Απρίλιος
April

2

Παρασκευή / Friday

3

Σάββατο / Saturday

Τοῦ Δαζάρου

4

Κυριακή / Sunday

ΤῶΝ ΒΑΙΩΝ

Ἄγγελοι διάκονοι, λεπτομέρεια χρυσοβύταξου επιτάφιου-αέρα, περὶ 1300
Angel deacons, detail of a gold-woven silk epitaphios-aer c.1300

2004

Απρίλιος / April

μήνας τέταρτος εβδομάδα δέκατη πέμπτη α.η. 06.04 δ.η. 18.52 month fourth week fifteenth κ.τ. 06.04 κ.σ. 18.52

5

Δευτέρα / Monday

Μεγάλη Δευτέρα

6

Τρίτη / Tuesday

Μεγάλη Τρίτη

7

Τετάρτη / Wednesday

Μεγάλη Τετάρτη

8

Πέμπτη / Thursday

Μεγάλη Πέμπτη

9

Παρασκευή / Friday

Μεγάλη Παρασκευή

10

Σάββατο / Saturday

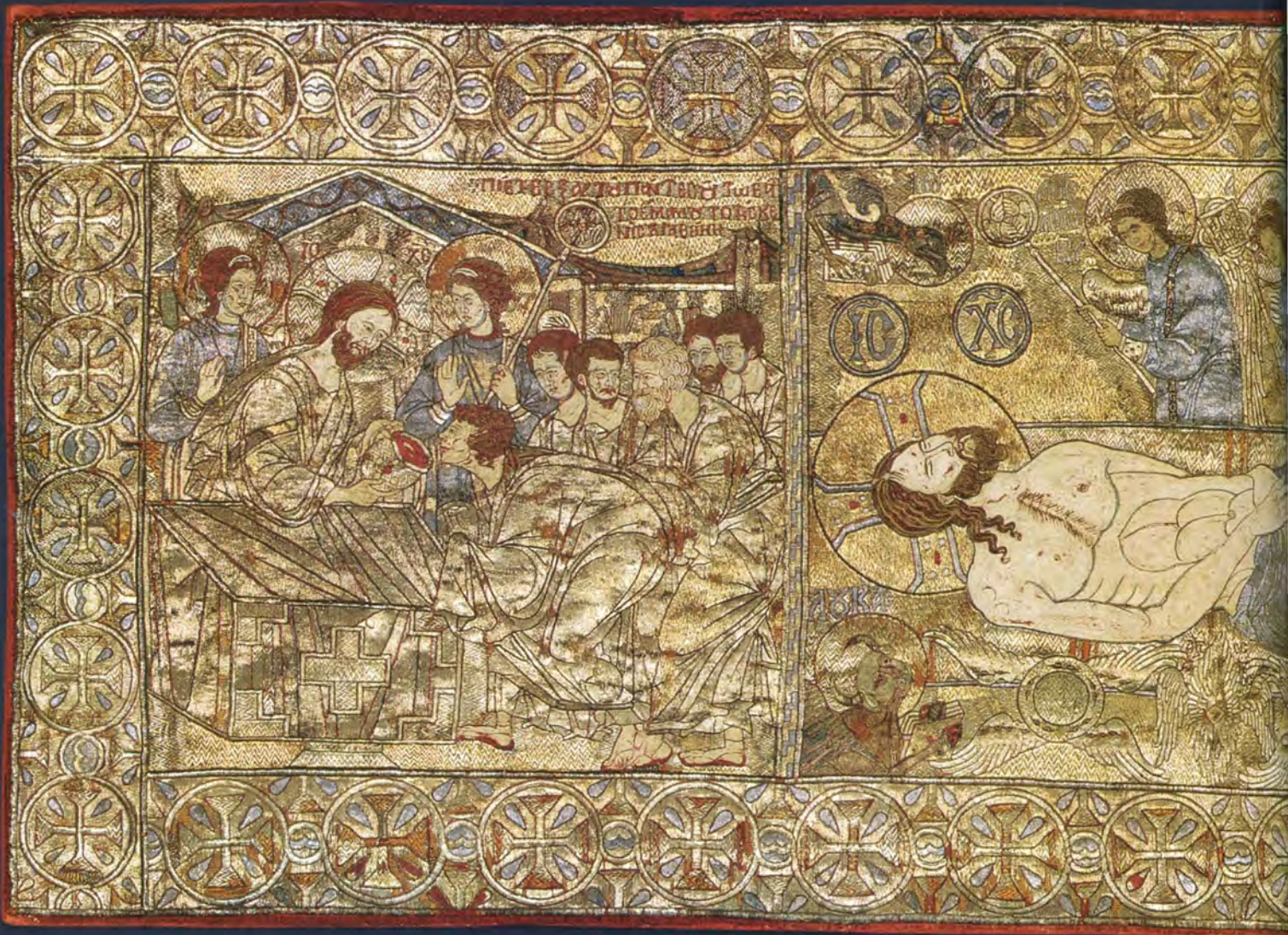
Μεγάλο Σάββατο

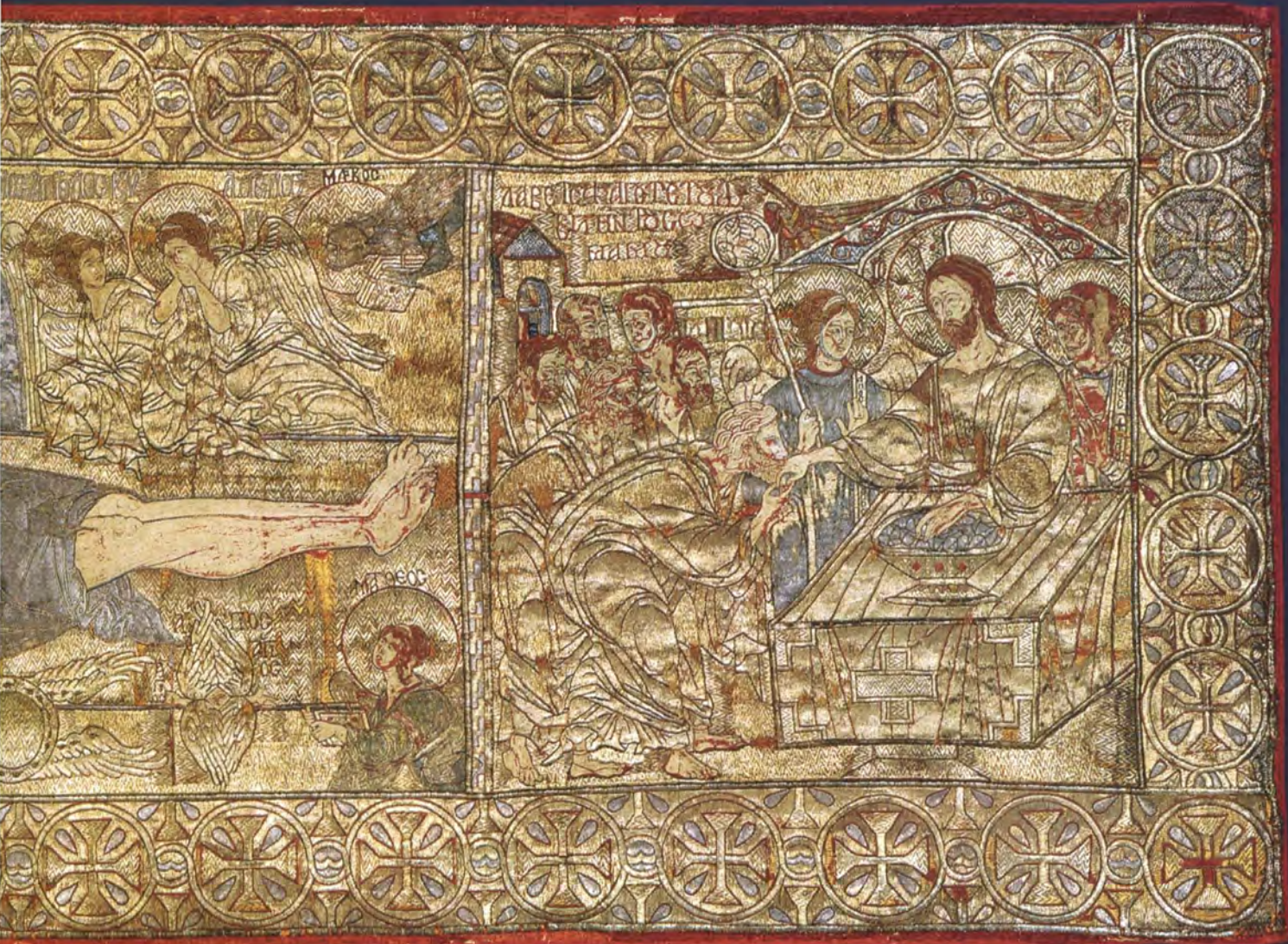
11

Κυριακή / Sunday

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ

Σεραφείμ μεταξὺ Τροχῶν. Λεπτομέρεια χρυσομέταξου επιτόφιου-αέρα, περί. 1300
Seraph flanked by wheels, detail of a gold-woven silk epitaphios-aer, c.1300.

MAECUR

MAECUR
MAECUR
MAECUR

MAECUR

MAECUR
MAECUR
MAECUR

2004

Απρίλιος / April

μήνας τέταρτος - εβδομάδα δέκατη έκτη - α.η 05.54 - δ.η 18.58 - month fourth - week sixteenth - ε.γ 05.54 - σ.σ 18.58'

12

Δευτέρα / Monday

13

Τρίτη / Tuesday

14

Τετάρτη / Wednesday

15

Πέμπτη / Thursday

16

Παρασκευή / Friday

Αγίας Ειρήνης κ. Νιονίας μαρτ. της Ζωοδόχου Πηγής.

17

Σάββατο / Saturday

18

Κυριακή / Sunday

Τον Θωμά

Ομάδα αποστόλων. Λεπτομέρεια χρυσορέταξον επιτάφιου-αέρα, περι. 1300
Group of apostles, detail of a gold-woven silk epitaphios-aer c.1300

ΠΙΣΤΕΣ ΖΩΤΩΠΑΤΕΣ ΘΙΩΣΗ
ΤΟΕΜΑΝΤΟΡΚΕ
ΝΙΣΑΙΑΘΗΚΗ

2004

Απρίλιος / April

μήνας τέτατος εβδομάδα δέκατη έβδομη α.η 05.44 δ.η 19.05 month fourth week seventeenth s.r 05.44 s.s. 19.05

19

Δευτέρα / Monday

20

Τρίτη / Tuesday

21

Τετάρτη / Wednesday

22

Πέμπτη / Thursday

23

Παρασκευή / Friday

Γεώργιος Τροισοφορος

24

Σάββατο / Saturday

25

Κυριακή / Sunday

Χρυσομείταξος αφιερωτικός σάκκος, έργο Χριστόφορον Ζεφάρ, 1745-53
Gold-woven silk sakkos made by Christoforos Zefar 1745-53

2004

Απρίλιος / April

μήνας πέμπτος εβδομάδα δέκατη ογδοή α.η. 05.36 δ.η. 19.10' month fifth week eighteenth s.r. 05.36 s.s. 19.10'

26

Δευτέρα / Monday

27

Τρίτη / Tuesday

28

Τετάρτη / Wednesday

29

Πέμπτη / Thursday

30

Παρασκευή / Friday

1

Σάββατο / Saturday

Μάιος

May

Εργατική Πρωτομαγιά

2

Κυριακή / Sunday

Ἐνθρονος Χριστός, λεπτομέρεια σάκκου του Χριστόφορου Ζεφάρ, 1745-53
Christ Enthroned, detail of the sakkos made by Christoforos Zefar, 1745-53

2004

Μάιος / May

μήνας πέμπτος εβδομάδα δεκάτη ένατη α.η 05 27 δ.η 19 18 month fifth week nineteenth α.γ 05 27 δ.γ 19 18

3

Δευτέρα / Monday

4

Τρίτη / Tuesday

5

Τετάρτη / Wednesday

Ειρήνης μνημόνιο

6

Πέμπτη / Thursday

7

Παρασκευή / Friday

8

Σάββατο / Saturday

Ιωάννου Θεολόγου

9

Κυριακή / Sunday

Επιγελοιός, λεπτομέρεια σάκκου του Χριστόφορου Ζεφάρ, 1745-53

The Annunciation, detail of the sakkos made by Christoforos Zefar, 1745-53

2004

Μάιος / May

μήνας πέμπτος εβδομάδα εικοστή α η 05 20 δ η 19 23 month fifth week twentieth σ ρ 05 20 σ ς 19 23

10

Δευτέρα / Monday

11

Τρίτη / Tuesday

12

Τετάρτη / Wednesday

13

Πέμπτη / Thursday

14

Παρασκευή / Friday

15

Σάββατο / Saturday

16

Κυριακή / Sunday

Απόστολος Πέτρος, λεπτομέρεια σάκκου του Χριστόφορου Ζεφάρ. 1745-53
St Peter - detail of the sakkos made by Christoforos Zefar 1745-53

2004

Μάιος / May

μήνας πέμπτος εβδομάδα εικοστή πρώτη α.η. 05.13 δ.η. 19.30' month fifth week twenty-first s.r. 05.13 s.s. 19.30'

17

Δευτέρα / Monday

18

Τρίτη / Tuesday

19

Τετάρτη / Wednesday

20

Πέμπτη / Thursday

ΤΗΣ ΑΝΑΗΡΡΕΩΣ

21

Παρασκευή / Friday

Κωνσταντίνος και Ελένης

22

Σάββατο / Saturday

23

Κυριακή / Sunday

Αιόπολις Θωμάς, λεπτομέρεια σάκκου του Χριστόφορου Ζεφάρ, 1745-53
St Thomas, detail of the sakkos made by Christóforos Zefar 1745-53

2004

Μάιος / May

μήνας πέμπτος εβδομάδα εικοστή δεύτερη α.μ. 05.08' δ.μ. 19.36 month fifth week twenty second s.r. 05.08' s.s. 19.36'

24

Δευτέρα / Monday

25

Τρίτη / Tuesday

26

Τετάρτη / Wednesday

27

Πέμπτη / Thursday

28

Παρασκευή / Friday

29

Σάββατο / Saturday

30

Κυριακή / Sunday

Επιγραφή Χριστόφορου Ζεφάρ, λεπτομέρεια σάκκου, 1745-53
The inscription of Christóforos Zefar - detail of the sakkos, 1745-53

2004

Μάιος / May

μήνας έκτος εβδομάδα εικοστή τρίτη α.η. 05.05 δ.η. 19.41 month sixth week twenty-third s.r. 05.05 s.s. 19.41

31

Δευτέρα / Monday

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΙΝΕΥΜΑΤΟΣ

1

Τρίτη / Tuesday

Ιούνιος
June

2

Τετάρτη / Wednesday

3

Πέμπτη / Thursday

4

Παρασκευή / Friday

5

Σάββατο / Saturday

6

Κυριακή / Sunday

Τόν Αγίου Πέτρου

Αρχιερατικός σάκκος, έργο του Χριστόφορου Ζεφάρ, 1745-53.
Sakkos made by Christoforos Zefar, 1745-53

2004

Ιούνιος / June

μήνας έκτος· εβδομάδα είκοστή τέταρτη α.η. 05.03 δ.η. 19.45 month sixth week twenty-fourth s.r. 05.03 s.s. 19.45

7

Δευτέρα / Monday

8

Τρίτη / Tuesday

9

Τετάρτη / Wednesday

10

Πέμπτη / Thursday

11

Παρασκευή / Friday

12

Σάββατο / Saturday

13

Κυριακή / Sunday

Θεοτόκος, λεπτομέρεια σάκκου του Χριστόφορου Ζεφάρ, 1745-53
The Virgin Mary, detail of the sakkos made by Christoforos Zefar, 1745-53

2004

Ιούνιος / June

μήνας έκτος εβδομάδα εικοστή πέμπτη α.η 05.02 δ.η 19.49' month sixth week twenty-fifth s.r 05.02 s.s. 19.49'

14

Δευτέρα / Monday

15

Τρίτη / Tuesday

16

Τετάρτη / Wednesday

17

Πέμπτη / Thursday

18

Παρασκευή / Friday

19

Σάββατο / Saturday

20

Κυριακή / Sunday

Ιεσοά, λεπτομέρεια σάκκου του Χριστόφορου Ζεφάρ, 1745-53
Jesse, detail of the sakkos made by Christóforos Zefár 1745-53

2004

Ιούνιος / June

μήνας έκτος εβδομάδα εικοστή έκτη α.η. 05.03 δ.η. 19.51 month sixth week twenty-sixth s.r. 05.03 s.s. 19.51

21

Δευτέρα / Monday

22

Τρίτη / Tuesday

23

Τετάρτη / Wednesday

24

Πέμπτη / Thursday

25

Παρασκευή / Friday

26

Σάββατο / Saturday

Οσίου Δαβίδ

27

Κυριακή / Sunday

Λαρόν, λεπτομέρεια σάκκου του Χριστόφορου Ζεφάρ, 1745-53
Laron, detail of the sakkos made by Christoforos Zefar 1745-53

2004

Ιούλιος / *June*

μήνας έβδομος εβδομάδα εικοστή έβδομη α.η. 05.05' δ.η. 19.52' month seventh week twenty-seventh s.r. 05.05' s.s. 19.52'

28

Δευτέρα / Monday

29

Τρίτη / Tuesday

Πέτρος και Παύλος Αποστόλων

30

Τετάρτη / Wednesday

Σύνοχη 12 Αποστόλων

1

Πέμπτη / Thursday

Ιούλιος

July

Κοσμά και Δαμιανού

2

Παρασκευή / Friday

3

Σάββατο / Saturday

Υπαύτου

4

Κυριακή / Sunday

Σολομών, λεπτομέρεια σάκκου του Χριστόφορου Ζεφάρ, 1745-53
Solomon, detail of the sakkos made by Christóforos Zefár, 1745-53

2004

Ιούλιος / July

μήνας εβδομάς · εβδομάδα εικοστή όγδοη α.η. 05.08' δ.η 19.51 month seventh week twenty-eight s.r 05.08' s.s. 19.51

5

Δευτέρα / Monday

6

Τρίτη / Tuesday

7

Τετάρτη / Wednesday

8

Πέμπτη / Thursday

9

Παρασκευή / Friday

10

Σάββατο / Saturday

11

Κυριακή / Sunday

Εορηνιάς μεγαλομ., Όλγας ισαμ.

Δανιήλ, λεπτομέρεια σάκκου του Χριστόφορου Ζεφάρ, 1745-53
Daniel, detail of the sakkos made by Christoforos Zefar 1745-53

2004

Ιούλιος / July

μήνας έβδομος εβδομάδα εικοστή ενάτη α.η. 05.13 δ.η 19.49' month seventh week twenty-ninth s.r 05.13 s.s. 19.49'

12

Δευτέρα / Monday

13

Τρίτη / Tuesday

14

Τετάρτη / Wednesday

15

Πέμπτη / Thursday

16

Παρασκευή / Friday

17

Σάββατο / Saturday

Μερίνης μεγάλου

18

Κυριακή / Sunday

Χρυσομέταξο επιγονάτιο, σάκκος του Χριστόφορου Ζεφάρ, 1745-53
Gold-woven silk epigonation belonging to the sakkos made by Christoforos Zefar 1745-53

2004

Ιούλιος / July

μήνας έβδομος εβδομάδα τριακοστή α.η 05 18 δ.η 19.45 month seventh week thirtieth s.r 05 18 s.s 19.45

19

Δευτέρα / Monday

20

Τρίτη / Tuesday

Ηλίου προφήτου

21

Τετάρτη / Wednesday

22

Πέμπτη / Thursday

23

Παρασκευή / Friday

24

Σάββατο / Saturday

25

Κυριακή / Sunday

Χρυσορέταξο στιχάριο, 18ος αι.
Gold-woven silk sticharion, 18th c.

2004

Ιούλιος / July

μήνας ὄγδοος εβδομάδα τριαζοστή πρώτη α.η. 05.23 δ.η. 19.40 month eighth week thirty-first s.r. 05.23' s.s. 19.40'

26

Δευτέρα / Monday Περσέκης μεγαλ.

27

Τρίτη / Tuesday Παντολήμωνος μεγαλ.

28

Τετάρτη / Wednesday

29

Πέμπτη / Thursday

30

Παρασκευή / Friday

31

Σάββατο / Saturday

1

Κυριακή / Sunday

Αύγουστος
August

Ξύλινη εικόνα αγίου Δημητρίου, 17ος αι.
Wooden icon of St Demetrios, 17th c.

2004

Αύγουστος / August

μήνας όγδοος · εβδομάδα τριακοστή δεύτερη · α.η. 05.29' · δ.η. 19.39' · month eighth · week thirty-second · α.η. 05.29' · δ.η. 19.39'

2

Δευτέρα / Monday

3

Τρίτη / Tuesday

4

Τετάρτη / Wednesday

5

Πέμπτη / Thursday

6

Παρασκευή / Friday

ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

7

Σάββατο / Saturday

8

Κυριακή / Sunday

Λεπτομέρεια ενδυμάτων από εικόνα αγίου Δημητρίου, 17ος αι.
Detail of clothing in an icon of St Demetrios, 17th c.

2004

Αύγουστος / August

μήνας όγδοος - εβδομάδα τριακοστή τρίτη α.η. 05.35 δ.η. 19.25 month eighth week thirty-third s.r. 05.35 s.s. 19.25

9

Δευτέρα / Monday

10

Τρίτη / Tuesday

11

Τετάρτη / Wednesday

12

Πέμπτη / Thursday

13

Παρασκευή / Friday

14

Σάββατο / Saturday

15

Κυριακή / Sunday

ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ξύλινη εικόνα αγίου Στεφάνου, 17ος αι.
Wooden icon of St Stephen, 17th c.

2004

Αύγουστος / August

μήνας ὀγδόος· εβδομάδα τριανταστή τέταρτη· α.η. 05.41· δ.η. 19.17' month eighth· week thirty-fourth· s.r. 05.41· s.s. 19.17'

16

Δευτέρα / Monday

17

Τρίτη / Tuesday

18

Τετάρτη / Wednesday

19

Πέμπτη / Thursday

20

Παρασκευή / Friday

21

Σάββατο / Saturday

22

Κυριακή / Sunday

Λεπτομέρεια ενδυμάτων από εικόνα αγίου Στεφάνου, 17ος αι.
Detail of clothing in an icon of St Stephen, 17th c.

2004

Αύγουστος / August

μήνας ογδοός · εβδομάδα τριακοστή πέμπτη · α.η. 05.47' · δ.η. 19.07' · month eighth · week thirty-fifth · κ.ρ. 05.47' · σ.σ. 19.07'

23

Δευτέρα / Monday

24

Τρίτη / Tuesday

Κοίμησις Αιτωλίου

25

Τετάρτη / Wednesday

26

Πέμπτη / Thursday

27

Παρασκευή / Friday

28

Σάββατο / Saturday

29

Κυριακή / Sunday

Ξύλινη εικόνα αγίου Σπυρίδωνα, 18ος αι.
Wooden icon of St Spyridon, 18th c.

2004

Αύγουστος / August

μήνας ένατος εβδομάδα τριακοστή έκτη α.η. 05.53 δ.η 18.57 month ninth week thirty-sixth s.r. 05.53 s.s. 18.57

30

Δευτέρα / Monday

Αλεξάνδριος

31

Τρίτη / Tuesday

1

Τετάρτη / Wednesday

Σεπτέμβριος
September

Αρχή της Ινδίκτου

2

Πέμπτη / Thursday

3

Παρασκευή / Friday

4

Σάββατο / Saturday

5

Κυριακή / Sunday

Χρυσομέταξος επιτάφιος, έργο ιερομόναχου Συμεών, 1647
Gold-woven silk epitaphios made by the priest-monk Symeon, 1647

† ΠΡΟΣΗΤΙΚΕ ΤΩ ΔΩΔΩΝΕΥ-ΤΩ ΚΕΗΝΑΝΥΝΑ ΠΑΛΚΟΣ ΚΗΝΑΡΙΑΣ
ΔΕΧΝΥΣΟΚΙΕΡΟΝ ΣΥΝΕΣΤΗΝ ΑΛΛΟΤΟΜΟΝ ΤΑΡΩΣΑΣ 1847

2004

Σεπτέμβριος / *September*

μήνας ενάτος · εβδομάδα τριάνταστή εβδομή · α.η. 05.59' · δ.η. 18.47' · month ninth · week thirty-seventh · ε.π. 05.59' · σ.σ. 18.47'

6

Δευτέρα / Monday

7

Τρίτη / Tuesday

8

Τετάρτη / Wednesday

Γενέσιον Θεοφανίου

9

Πέμπτη / Thursday

10

Παρασκευή / Friday

11

Σάββατο / Saturday

12

Κυριακή / Sunday

Παναγία με Χριστό, λεπτομέρεια χρυσομέταξου επιτάφιου, έργο προπομόναχου Συμεών · 1617.
The Virgin with Christ, detail of the gold-woven epitaphios made by the priest-monk Symeon, 1617.

2004

Σεπτέμβριος / *September*

μήνας ένατος εβδομάδα τριακοστή όγδοη α.η. 06.04 δ.η. 18.37 month ninth week thirty-eighth σ.τ. 06.04 σ.σ. 18.37

13

Δευτέρα / Monday

14

Τρίτη / Tuesday

ΥΨΩΣΗ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

15

Τετάρτη / Wednesday

16

Πέμπτη / Thursday

17

Παρασκευή / Friday

Σοφίας, Ηπίστεος, Έλιπίδας κ. Αγάτης

18

Σάββατο / Saturday

19

Κυριακή / Sunday

Σαλώμη, λεπτομέρεια χρυσομέταξου επιτάφιου, έργο υερομόναχου Συμεών, 1647
Salome. detail of the gold-woven silk epitaphios made by the priest-monk Symeon, 1647

2004

Σεπτέμβριος / *September*

μήνας ένατος εβδομάδα τριανταστή ένατη α.η. 06.11 δ.η. 18.25' month ninth week thirty-ninth s.r. 06.11 s.s. 18.25'

20

Δευτέρα / Monday

Εισαγωγή μεγάλ.

21

Τρίτη / Tuesday

22

Τετάρτη / Wednesday

23

Πέμπτη / Thursday

24

Παρασκευή / Friday

25

Σάββατο / Saturday

26

Κυριακή / Sunday

Χρυσομέταξα επιτραχήλια, 18ος αι., 1569
Gold-woven silk epitachefia, 18th c., 1569

2004

Σεπτέμβριος / *September*

μήνας Ένατος · εβδομάδα τριανοστή Ένατη · α.η. 06.11 · δ.η. 18.25 · month ninth · week thirty-ninth · s.r. 06.11 · s.s. 18.25

20

Δευτέρα / Monday

Εκκαθίσε μεγάλ.

21

Τρίτη / Tuesday

22

Τετάρτη / Wednesday

23

Πέμπτη / Thursday

24

Παρασκευή / Friday

25

Σάββατο / Saturday

26

Κυριακή / Sunday

Χρυσομέταξα επιτραχήλια, 18ος αι., 1569
Gold-woven silk epitrachelia, 18th c., 1569

2004

Οκτώβριος / *October*

μήνας δέκατος· εβδομάδα τεσσαρακοστή πρώτη· α.η. 06.24'· δ.η. 18.03'· month tenth· week forty-first· s.r. 06.24'· s.s. 18.03'

4

Δευτέρα / Monday _____

5

Τρίτη / Tuesday _____

6

Τετάρτη / Wednesday _____

7

Πέμπτη / Thursday _____

8

Παρασκευή / Friday _____

9

Σάββατο / Saturday _____

10

Κυριακή / Sunday _____

Λεπτομέρεια χρυσομέταξου επιτραχηλίου. Δωρεά Γεράσιμου Κοντογούρη, 1569
Detail of a gold-woven silk epitrachelion. Donated by Yerasimos Kondogouris, 1569

2004

Οκτώβριος / *October*

μήνας δέκατος εβδομάδα τεσσαρακοστή δεύτερη α.η. 06.30' δ.η. 17.53' month tenth week forty-second s.r. 06.30' s.s. 17.53'

11

Δευτέρα / Monday

12

Τρίτη / Tuesday

13

Τετάρτη / Wednesday

14

Πέμπτη / Thursday

15

Παρασκευή / Friday

16

Σάββατο / Saturday

17

Κυριακή / Sunday

Λεπτομέρεια χρυσομέταξου επιτραχηλίου, Δωρεά Γεράσιμος Κοντογούρη, 1569
Detail of a gold-woven silk epitrachelion. Donated by Yerasimos Kondogouris, 1569

2004

Οκτώβριος / October

μήνας δέκατος εβδομάδα τεσσαράκοντη τρίτη α.η. 06.37' δ.η. 17.43 month tenth week forty-third s.r. 06.37' s.s. 17.43

18

Δευτέρα / Monday

Ανεκτό Ευάγγελισμος

19

Τρίτη / Tuesday

20

Τετάρτη / Wednesday

21

Πέμπτη / Thursday

22

Παρασκευή / Friday

23

Σάββατο / Saturday

Γεωργίου Αδελφοθού

24

Κυριακή / Sunday

Λεπτομέρεια χρυσορέταξον επιτραχηλίων με ανθοκό διάκοσμο. Δάνειο από το Μουσείο Μπενάκη, 18ος αι.
Detail of gold-woven silk epitrachelion with floral decoration. Loaned by the Benaki Museum, 18th c.

2004

Οκτώβριος / *October*

μήνας δέκατος · εβδομάδα τεσσαρακοστή τέταρτη α.η. 06,44' δ.η. 17,34' month tenth · week forty-fourth s.r. 06,44' s.s. 17,34'

25

Δευτέρα / Monday

26

Τρίτη / Tuesday

Δημήτριον Μεγαλομάρτυρος

27

Τετάρτη / Wednesday

Νέστορος μάρτ.

28

Πέμπτη / Thursday

ΑΓΙΑΣ ΣΚΕΠΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΕΘΝΙΚΗ ΕΟΡΤΗ

29

Παρασκευή / Friday

30

Σάββατο / Saturday

31

Κυριακή / Sunday

Λεπτομέρεια χρυσομέταξου επιτραχηλίου με ανθικό διάκοσμο, 18ος αι.
Detail of a gold-woven silk epitrachelion with floral decoration, 18th c.

2004

Νοέμβριος / November

μήνας ενδέκατος · εβδομάδα τεσσαρακοστή πέμπτη · α.η. 06.51 · δ.η. 17.26 · month eleventh · week forty-fifth · s.r. 06.51 · s.s. 17.26

1

Δευτέρα / Monday Κρητική Διαμονή Λαογράφος

2

Τρίτη / Tuesday

3

Τετάρτη / Wednesday

4

Πέμπτη / Thursday

5

Παρασκευή / Friday

6

Σάββατο / Saturday

7

Κυριακή / Sunday

Χρυσοναΐδο επιμανίκιο με Θεοτόκο, 18ος αι.
Gold-woven silk epimanikion with the Virgin Mary, 18th c.

2004

Νοέμβριος / *November*

μήνας ενδέκατος εβδομάδα τεσσαρακοστή έκτη α.η. 06.58' δ.η. 17.19' month eleventh week forty-sixth s.r. 06.58' s.s. 17.19'

8

Δευτέρα / Monday

Συναξη Τεσσαρχών Μιχαήλ κ. Γαβριήλ

9

Τρίτη / Tuesday

10

Τετάρτη / Wednesday

11

Πέμπτη / Thursday

Μηνά Βασίλειος και Βασεντίου

12

Παρασκευή / Friday

13

Σάββατο / Saturday

14

Κυριακή / Sunday

Φιλίππος Αποστόλου

Χρσομέταξο επιμανίκιο με αρχάγγελο Γαβριήλ. 18ος αι
Gold-woven silk epimanikion with the archangel Gabriel. 18th c.

2004

Νοέμβριος / November

μήνας ενδέκατος εβδομάδα τεσσαρακοστή εβδομή α.π. 07.04' δ.η. 17 15' month eleventh week forty-seventh s.r. 07.04' s.s. 17 15'

15

Δευτέρα / Monday

16

Τρίτη / Tuesday

Ματθαίον Ευαγγέλιον

17

Τετάρτη / Wednesday

18

Πέμπτη / Thursday

19

Παρασκευή / Friday

20

Σάββατο / Saturday

21

Κυριακή / Sunday

ΤΑ ΕΙΣΟΔΙΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Χρυσοβέταξο επιφανίο με Θεοτόκο, 18ος αι.
Gold-woven silk epimatikion with the Virgin Mary, 18th c.

2004

Νοέμβριος / *November*

μήνας ενδέκατος εβδομάδα τεσσαρακοστή έβδομη α.π. 07.04' δ.η. 17 15' month eleventh week forty-seventh s.r. 07.04' s.s. 17 15'

15

Δευτέρα / Monday

16

Τρίτη / Tuesday

Μαθθαίου Ευαγγελιοῦ

17

Τετάρτη / Wednesday

18

Πέμπτη / Thursday

19

Παρασκευή / Friday

20

Σάββατο / Saturday

21

Κυριακή / Sunday

ΤΑ ΕΙΣΟΔΙΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Χρυσομέταξο επιμανίκιο με Θεοτόκο, 18ος αι.
Gold-woven silk epimanikion with the Virgin Mary, 18th c.

2004

Νοέμβριος / *November*

μήνας ενδέκατος · εβδομάδα τεσσαρακοστή όγδοη · α.η. 07.13 · δ.η. 17.09' · month eleventh · week forty-eighth · s.r. 07.13 · s.s. 17.09'

22

Δευτέρα / Monday

23

Τρίτη / Tuesday

24

Τετάρτη / Wednesday

25

Πέμπτη / Thursday

Αικατερίνης Μεγαλομάρτυρος

26

Παρασκευή / Friday

Σταύλου Παύλου

27

Σάββατο / Saturday

28

Κυριακή / Sunday

Χρυσομέταξο επιμανίκιο με αρχάγγελο Γαβριήλ. 18ος αι.
Gold-woven silk epimanikion with the archangel Gabriel, 18th c.

2004

Νοέμβριος / *November*

μήνας δωδέκατος · εβδομάδα τεσσαρακοστή ένατη · α.η. 07.19' · δ.η. 17.07' · month twelfth · week forty-ninth · s.c. 07.19' · s.s. 17.07'

29

Δευτέρα / Monday

30

Τρίτη / Tuesday

Αγίος Λαοκόων

1

Τετάρτη / Wednesday

Δεκέμβριος
December

2

Πέμπτη / Thursday

3

Παρασκευή / Friday

4

Σάββατο / Saturday

Βαρθολομαίος, μέγας

5

Κυριακή / Sunday

Σάββα του ηγασμένου

Χρσορέμαξο επιμανίκιο. Δωρεά της Carrefour Μαρινόπουλος Α.Ε., 1788-1810
Gold-woven silk epimanikion. Donated by Carrefour Marinosopoulos S.A., 1788-1810

2004

Δεκέμβριος / December

μήνας δωδέκατος εβδομάδα πενήτηκοστή α η 07 27 δ η 17.05 month twelfth week fiftieth s.r 07 27 s.s. 17.05

6

Δευτέρα / Monday

Νικολίου Μυρών.

7

Τρίτη / Tuesday

8

Τετάρτη / Wednesday

9

Πέμπτη / Thursday

Αγίας Άννης

10

Παρασκευή / Friday

11

Σάββατο / Saturday

12

Κυριακή / Sunday

Σπυρίδωνος θαυματ.

Η πόλη της Θεσσαλονίκης, λεπτομέρεια χρυσομέταξου επιμανίκιου δωρεάς Carrefour Μαρινόπουλος Α.Ε., 1788-1810
The city of Thessaloniki, detail of the gold-woven silk epimanikion donated by Carrefour Marinopoulos S.A., 1788-1810

2004

Δεκέμβριος / December

μήνας δωδέκατος εβδομάδα πενήτηστή πρώτη- α.η. 07.33' δ.η. 17.06' month twelfth week fifty-first s.r. 07.33 s.s. 17.06'

13

Δευτέρα / Monday

Λοκίας, Μαρι.

14

Τρίτη / Tuesday

15

Τετάρτη / Wednesday

Ελευθέριος ομογ.

16

Πέμπτη / Thursday

17

Παρασκευή / Friday

18

Σάββατο / Saturday

19

Κυριακή / Sunday

Χρυσομέταξο επιγονάτιο με παράσταση Μεταμόρφωσης, 18ος αι.
Gold-woven silk epigonation with a representation of the Transfiguration, 18th c.

2004

Δεκέμβριος / December

μήνας δωδέκατος εβδομάδα πενήνταυτή δευτέρα- α.η. 07.37' δ.η. 17.09' month twelfth week fifty-second s.c. 07.37' s.s. 17.09'

20

Δευτέρα / Monday

21

Τρίτη / Tuesday

22

Τετάρτη / Wednesday

Αναστάσιος πρεσβ. Φαρμακοληρίας

23

Πέμπτη / Thursday

24

Παρασκευή / Friday

25

Σάββατο / Saturday

ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

26

Κυριακή / Sunday

Χρυσομέταξο επιγονάτιο με παράσταση Ευαγγελισμού, 18ος α.ι.
Gold-woven silk epigonation with a representation of the Annunciation, 18th c.

2004

Δεκέμβριος / December

μήνας δωδέκατος εβδομάδα πενήκοστή τρίτη α.η. 07.40' δ.η. 17 13' month twelfth week fifty-third s.r. 07.40' s.s. 17 13'

27

Δευτέρα / Monday Στεφάνου Προτομ.

28

Τρίτη / Tuesday

29

Τετάρτη / Wednesday

30

Πέμπτη / Thursday οσ. Ανεοίτες

31

Παρασκευή / Friday

Ιανουάριος
2005
January

1

Σάββατο / Saturday

2

Κυριακή / Sunday

Χρυσορέταξο επιγονάτιο με τον Χριστό ως Μέγα Αρχιερέα, 18ος αι.
Gold-woven epigonation with Christ the High Priest, 18th c.

Το λεύκωμα ημερολόγιο “2004 Υφάσματα και Ενδύματα. Από τις συλλογές του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού” που εκδόθηκε από το σωματείο “Οι φίλοι του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού” εντάσσεται στο πλαίσιο των σκοπών του σωματείου να ενισχύει ηθικά και υλικά το Μουσείο και να βοηθά στη λειτουργία του και στον εμπλουτισμό των συλλογών του.

The calendar album “2003 Textiles and Clothing in the collections of the Museum of Byzantine Culture” is published by the “Friends of the Museum of Byzantine Culture” as a part of the association’s efforts to support the Museum morally and materially, to assist its operation, and help to augment its collections.

ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ "2004 ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ
BYZANTINΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΣΕ 1.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΤΟΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2003.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΥΛΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΑΝΤΩΝΑΡΑΣ, **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:**
ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΛΙΜΗΡΗ, **ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ:** REPROTIME Α.Ε., ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΚΕΧΑΓΙΑΣ,
ΠΑΡΑΓΩΓΗ: REPROTIME Α.Ε., **ΑΓΓΛΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:** DEBORAH WHITEHOUSE, **ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:** Μ.
ΣΚΙΑΡΑΔΕΣΗΣ, Γ. ΦΑΦΑΛΗΣ, Ε. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

1.000 COPIES OF THE CALENDAR ALBUM "2004 TEXTILES AND CLOTHING IN THE COLLECTIONS OF
THE MUSEUM OF BYZANTINE CULTURE" WERE PRINTED IN DECEMBER, 2003.

MATERIAL SELECTED AND EDITED BY: ANASTASIOS ANTONARAS, **ART EDITOR:** ATHANASIA LIBERI,
LAYOUT: REPROTIME S.A., LEFTERIS KONDOYANNIS, KOSTAS KEHAGIAS, **PRODUCTION:** REPROTIME
S.A., **ENGLISH TRANSLATION:** DEBORAH WHITEHOUSE, **PHOTOGRAPHS:** M. SKIARADESIS, G. PHAPHALIS,
E. PAPADOPOULOU.

